

MLÁDEŽ - MESTO - REGIÓN

**(MLÁDEŽNÍCKA POLITIKA REGIÓNOV A MIEST NA SLOVENSKU SO ZAMERANÍM NA
NEFORMÁLNE VZDELÁVANIE, PARTICIPÁCIU, INFORMOVANOSŤ
A DOBROVOLNÍCTVO MLADÝCH ĽUDÍ)**

ZOSTAVILI: PHDR. ALŽBETA BROZMANOVÁ GREGOROVÁ, PHD,
PaedDr., PETER JUSKO, PHD.
Mgr. Lívia Nemcová, PHD.
PHDR. Lenka Vavrinčíková, PHD.
PHDR. PATRÍCIA ZOLYOMIOVÁ, PHD.

ODBORNÝ KONZULTANT: Doc. PHDR. Ivan Kusý, PHD.

2007

OBSAH

Úvod

- 1. Z čoho vychádzame (Konceptné a teoretické východiská mládežníckej politiky na samosprávnej úrovni)**
- 2. O výskume (Metodológia výskumu)**
- 3. Mládežnícka politika samosprávnych krajov**
- 4. Mládežnícka politika miest**
- 5. Odporúčania**
- 6. Zoznam použitých zdrojov**

Úvod

1 Konceptné a teoretické východiská riešenej problematiky

1.1 Vymedzenie základnej terminológie

Za kľúčovej pojmy predmetnej problematiky považujeme pojmy verejná správa, samospráva, politika, región, samosprávny kraj, mesto, mládež a mládežnícka politika.

Verejná správa predstavuje správu verejných záležitostí, ktorá sa realizuje ako prejav výkonnej moci v štáte. Pre túto výkonnú moc je charakteristické, že ide predovšetkým o verejnú moc, ktorou nedisponuje len štát, ale aj ďalšie subjekty, ktoré vykonávajú správu verejných záležitostí. Verejná správa pozostáva z dvoch základných zložiek: zo štátnej správy a samosprávy. Rozoznávame organizačné a funkčné ponímanie štátnej správy. Štátna správa z organizačného hľadiska je súhrn orgánov štátnej správy. Z funkčného hľadiska je štátna správa jedna z foriem základných činností štátu, ktorej nositeľmi sú orgány štátnej správy¹.

Samospráva je spôsob riadenia určitého celku, keď daný subjekt o aspoň niektorých svojich záležitostiach rozhoduje sám autonómnym spôsobom. Výhodou samosprávy je, že je bližšie spravovanému subjektu než vonkajšie a centrálné riadenie, a preto by mala byť pri zabezpečovaní lokálnych či záujmovovo vymedzených záležitostiach efektívnejšia a lacnejšia. Samosprávu možno členiť na územnú a záujmovú.

Územná samospráva je priestorovo vymedzený funkčný celok, ktorý má právo sám rozhodovať o svojich záležitostiach. Samosprávne celky vytvárajú vlastné orgány, ktorých prostredníctvom je výkon samosprávy uskutočňovaný.

Záujmová samospráva nepredstavuje ucelený, vnútorne usporiadaný systém, či jednoznačný právopolitický inštitút². Právo na samostatné rozhodovanie o vlastných záležitostiach môže byť zverené i subjektom, ktoré spája určitý spoločný záujem. Za záujmovú samosprávu možno považovať i školskú samosprávu, ktorej prostredníctvom sa na riadení školy podieľajú žiaci a ich rodičia.

Politika (z gr. *politiké* – umenie správy štátu) je proces a metóda záväzného rozhodovania určitej skupiny ľudí smerujúceho k dosiahnutiu určitého cieľa. V užšom slova zmysle sa pojem politika vzťahuje na kolektívne rozhodovanie zamerané na dosiahnutie alebo udržanie štátnej alebo obecnej moci. Politika je umením spravovať veci verejné. Prostriedkom politiky je politická moc, ktorú je možné získať buď demokratickými prostriedkami alebo násilím. V demokratickej spoločnosti vstupujú do politiky politické subjekty politickým presvedčovaním a vyjednávaním a tak vytvárajú politické rozhodnutia.

Pojem región všeobecne označuje nejakým spôsobom charakteristickú ucelenú časť nejakého územia (kontinentu, štátu apod.). Pojem región v rámci SR má viaceré významy:

- tradičná ucelená oblasť územia bez presnejšej špecifikácie
- vymedzené územie, z istého hľadiska určený, ohraničený územný celok
- územie s určitým ekonomicko-geografickým charakterom
- štandard hierarchického členenia územných oblastí štátu

Samosprávny kraj alebo vyšší územný celok (VÚC) je najvyššia územná samosprávna jednotka na Slovensku. Jej územie je v súčasnosti identické s územím kraja. Na Slovensku máme v súčasnosti osem samosprávnych krajov: Banskobystrický, Bratislavský, Košický, Nitriansky, Prešovský, Trenčiansky, Trnavský a Žilinský.

¹ Škultéty, P.: Verejná správa a správne právo. Bratislava: PF UK, 1995.

² Škultéty, P.: Verejná správa a správne právo. Bratislava: PF UK, 1995.

Mesto je sídlo alebo zoskupenie sídiel, ktorého počet obyvateľov sa spravidla pohybuje nad 2 000 obyvateľov. Od vidieckych obcí sa líši koncentráciou výrobných a nevýrobných aktivít (služieb), výškovou zástavbou, hustotou zaľudnenia, komplexnou vybavenosťou a sociálnymi vzťahmi.

Mládež je sociodemografická kategória obyvateľstva vo veku od 15 do 30 rokov s charakteristickými črtami a vlastnosťami, špecifickými záujmami a požiadavkami, hodnotovými orientáciami atď., ktoré ju odlišujú od ostatných vekových skupín. Nie je to pritom homogénna skupina: jej postoje, záujmy a požiadavky závisia predovšetkým od príslušnosti mladých ľudí k sociálnej skupine. V tomto období mladí ľudia ukončujú štúdium, začleňujú sa do sveta práce, osvojujú si spoločenské normy a požiadavky, formujú svetonázor, zakladajú rodinu apod.³

Mládežnícka politika sa zaoberá prípravou, tvorbou, ovplyvňovaním a implementáciou rozhodnutí, ktoré priamo alebo nepriamo majú dopad na život mladého človeka. Do sféry mládežníckej politiky patria okruhy, ako napríklad neformálne vzdelávanie, participácia, informácie, dobrovoľníctvo mladých a sociálna oblasť⁴.

1.2 Princípy, ciele a oblasti mládežníckej politiky v SR

Politika mládeže v Slovenskej republike si osvojuje a postupne uplatňuje moderné princípy európskej demokratickej politiky mládeže. K základným princípom politiky mládeže zaraďujeme partnerstvo generácií, solidarita a sociálna spravodlivosť, aktívne a participatívne občianstvo a zabezpečenie sociálnej a ekonomickej integrácie⁵.

Partnerstvo generácií znamená, že mladí ľudia spoločne so staršími generáciami majú pôsobiť ako spoluaktéri, spolurealizátori mládežníckej politiky, ktorá sa zameriava na prípravu na život v modernej, otvorenej a permanentne sa meniacej spoločnosti.

Princíp solidarity a sociálnej spravodlivosti zahŕňa potrebu zdokonaľovať sociálne podmienky mládeže a chápať jej životné šance ako rovnosť príležitostí a súčasne ako pomoc sociálne slabším príslušníkom mladej generácie.

Princíp aktívneho a participatívneho občianstva predstavuje aktívnu účasť mládeže na sociálnom a ekonomickom vývoji ako prostriedok jej vlastnej socializácie.

Zabezpečenie sociálnej a ekonomickej integrácie upozorňuje na nevyhnutnosť uplatnenia sa mladých dospelých v ekonomickom a sociálnom živote a na nevyhnutnosť hľadať všetky možné spôsoby ako redukovať problémové správanie mladých ľudí a súčasne demaskovať sociálne ohrozenia mládeže.

Ciele mládežníckej politiky:

- v práci s mládežou sa orientovať skôr na vytváranie príležitostí ako vyhľadávanie problémov, a tak prispieť k formovaniu interkultúrnych, environmentálnych, etických, občianskych postojov mladých ľudí a skvalitneniu ich spôsobu života;
- získavať a rešpektovať názory mladých ľudí najmä pri formulovaní stratégie mládežníckej politiky v rámci tvorby a realizácii koncepcií regionálneho rozvoja, akceptovať a podporovať ich iniciatívy pri zveľaďovaní životného prostredia a medziľudských vzťahov na centrálnej a lokálnej úrovni;

³ Ondrejko, P.: Globalizácia a individualizácia mládeže. Bratislava: Veda, 2002.

⁴ Sobihardová, Ľ.: Národná správa o politike mládeže v SR pre Radu Európy. Bratislava: MŠ SR, 2005.

⁵ Sobihardová, Ľ.: Národná správa o politike mládeže v SR pre Radu Európy. Bratislava: MŠ SR, 2005.

- vytvárať podmienky pre vzdelávanie a získavanie skúseností v rámci formálneho aj neformálneho vzdelávania, aby sa mladí ľudia mohli plnohodnotne uplatniť na trhu práce aj v občianskej spoločnosti;
- vytvoriť systém monitoringu realizácie mládežníckej politiky, t. j. vytvárania jej predpokladov v rámci sektorových politík a efektívnosti využívania nástrojov mládežníckej politiky.

Mládežnícka politika sa člení do štyroch základných oblastí: neformálne vzdelávanie, participácia, informovanosť, dobrovoľníctvo a sociálna oblasť.

Neformálne vzdelávanie dopĺňa formálny systém vzdelávania a odbornej prípravy. Je založené na spoluúčasti a orientácii na účastníka vzdelávania a vykonávané dobrovoľne, so zreteľom na výber vhodných foriem a metód.

Participácia znamená účasť, byť zúčastnený určitého procesu. Obsahom pojmu participácia mladých je účasť mladých ľudí na rozhodovaní o veciach verejných. Ide o mieru občianskej angažovanosti a získavania skúseností. Participácia mládeže je teda zapojenie a spoluúčasť mladých ľudí v procese plánovania, rozhodovania a realizácie aktivít a projektov, týkajúcich sa verejného života a verejného rozhodovania. Podporným dokumentom participácie mladých v Európe je aj Európska charta o participácii mladých ľudí na živote obcí a miest, prijatá v roku 2003.

Informácie ako oblasť mládežníckej politiky predstavujú informovanie mladých ľudí o aktivitách, ktoré sa ich týkajú. Všestranná práca s informáciami pre mládež zahŕňa všetky témy, ktoré mladých ľudí zaujímajú a môže zahŕňať široké spektrum aktivít. Patrí sem predovšetkým poradenstvo, vytváranie partnerstiev a sieťovanie, rôzne školenia, tréningy. Informáciami a poradenstvom pre mladých ľudí sa venujú v prevažnej miere informačné centrá mladých. Oblasťou informácií a informovania mladých ľudí sa zaoberá Európska charta informácií pre mládež, prijatá v roku 2004.

Dobrovoľníctvo je neplatená, uvedomelá činnosť, ktorá je vykonávaná z vlastnej vôle, v prospech druhých. Dobrovoľník/dobrovoľníčka je človek, ktorý bez nároku na finančnú odmenu venuje svoj čas, svoje schopnosti, vedomosti, energiu v prospech iných ľudí alebo spoločnosti. Dobrovoľníctvo mladých je založené na princípe nepovinnosti, bezodplatnosti a neformálnosti. Rada mládeže Slovenska zorganizovala v roku 2005 celonárodnú konferenciu „Mladí ľudia a dobrovoľníctvo na miestnej a regionálnej úrovni“, ktorá poukázala na význam, zmysluplnosť a verejnoprospešnosť dobrovoľníctva mládeže.

1.3 Mládežnícka politika na miestnej úrovni

Základnými dokumentami, ktoré upravujú mládežnícku politiku na miestnej úrovni sú Biela kniha o mládeži⁶ a Európska charta o participácii mladých ľudí na živote obcí a miest⁷. V kontexte obsahovej analýzy týchto odkumentov môžeme za základné piliere mládežníckej politiky na kumulatívnej úrovni považovať:

- naštartovanie a rozvoj participácie mládeže a výchovu k aktívnemu občianstvu,
- rozvoj dobrovoľníctva ako prirodzenej formy angažovanosti mladých ľudí a prejav iniciatívy a solidarity,
- poskytovanie cielených informácií pre mládež a o mládeži,
- systematickú spoluprácu všetkých subjektov zaoberajúcich sa deťmi a mládežou.

⁶ Biela kniha Európskej komisie Nový impulz pre európsku mládež. Luxembourg: European Communities 2002.

⁷ Európska charta o participácii mladých ľudí na živote obcí a regiónov. Rada Európy, 2003.

K problémom, ktoré sú spojené s prácou s mládežou na miestnej úrovni by sme mohli zaradiť výraznú heterogénnosť súčasnej mládeže a jej príslušnosť k rôznym subkultúram, individualizáciu súčasnej mládeže, existenciu anómie, tj. stavu rozkladu noriem sociálneho konania u mládeže ako aj ostatných členov spoločnosti, ktorí sa v dôsledku zrýchlených spoločenských zmien stali dezorientovanými, kríza identity mladých ľudí a vplyv nebezpečných spoločenstiev (rizikových subkultúr, kultov, siekt apod.) na voľný čas mládeže.

Jednou z najväčších slabín práce s mládežou v SR a nadväznosti na to aj mládežníckej politiky je nedostatok spolupráce. Mladí ľudia plnia rôzne úlohy, sú členmi rôznych skupín a chýba článok, ktorý by zjednocoval všetkých aktérov a vytváral priestor na výmenu informácií, diskusiu a spoločné aktivity. Túto úlohu by mali prevziať miestne a regionálne samosprávy, ktoré vzhľadom k svojim kompetenciám môžu vytvoriť mechanizmy systematickej spolupráce všetkých subjektov, ktoré pracujú s mládežou.

Európska charta o participácii mladých ľudí na živote obcí a regiónov uvádza, že účasť na živote obcí a miest poskytuje mladým ľuďom možnosť, aby sa s nimi identifikovali ako občania a nezostali iba ich obyvateľmi. Účasť je predpoklad ak chcú mladí ľudia prejsť svoju vôľu žiť spoločne s ostatnými na ulici, v časti obce, meste alebo regióne a byť aktérmi sociálnych zmien.

Ako faktor v ich sociálnej integrácii ponúka mládežnícka politika na miestnej úrovni efektívny súbor opatrení pre prekonanie protirečení, ktoré pôsobia v modernej obci, meste a regióne: na jednej strane anonymita a utiahnutie sa do seba, na strane druhej verejný život a vôľa "zmeniť veci". Prostriedkami na prekonanie týchto protirečení sú práve občianska participácia, dobrovoľníctvo, informovanosť a vzdelávanie.

Akčný plán politiky mládeže na rok 2007⁸ pokrýva všetky tieto oblasti, ktoré sa dotýkajú mladých ľudí, zachováva pritom štruktúru a členenie podľa Konceptie štátnej politiky vo vzťahu k mládeži do roku 2007⁹, ku ktorým patria:

- úlohy v oblasti rodiny a rodinnej výchovy,
- úlohy v oblasti vzdelávania a výchovy,
- úlohy v oblasti práce, prípravy na budúce povolanie a sociálnej integrácie,
- úlohy v oblasti životného štýlu mládeže,
- úlohy v oblasti občianskej a politickej participácie detí a mládeže a výchovy k aktívnemu demokratickému občianstvu,
- úlohy v oblasti mobility mládeže a Európskej spolupráce.

Konceptia práce s mládežou na miestnej a regionálnej úrovni má svoje intencionálne, regionálne, inštitucionálne, ekonomické ako aj iné špecifiká. Vytvoriť vlastnú koncepciu práce s mládežou na miestnej a regionálnej úrovni vyžaduje spoluprácu a zainteresovanosť všetkých subjektov¹⁰. Práve v tom je kľúčová úloha územnej samosprávy: pôsobiť ako stmelovací a koordinujúci prvok. Takáto koncepcia má vychádzať z analýzy situácie, definovania problémov a cieľov a z prípravy špecifických mechanizmov spolupráce a podpory a riešení pre jednotlivé problémy. Viaceré mestá a samosprávne kraje majú vo svojich plánoch dlhodobého rozvoja urobené analýzy silných a slabých stránok, ohrození a príležitostí v oblasti práce s mládežou. Dôležité je poznať a skompletizovať tieto ako i ďalšie dôležité údaje z jednotlivých oblastí mládežníckej politiky na miestnej a regionálnej úrovni,

⁸ Akčný plán politiky mládeže na rok 2007. Bratislava: Vláda SR, 2007.

⁹ Konceptia štátnej politiky vo vzťahu k deťom a mládeži do roku 2007. Bratislava: Iuventa 2002.

¹⁰ Miháliková, J. – Jambrichová, J. – Hanečáková, M.: Čítanka pre samosprávy. Mládežnícka politika na miestnej úrovni. Bratislava: Iuventa, 2005.

aby samosprávna politika regiónov a miest na Slovensku voči mládeži bola objektívna, koncepcná a efektívna.

1 Projekt výskumu

2.1 Cieľ, úlohy a hypotézy výskumu

V kontexte uvedených teoretických a koncepcných východísk bolo cieľom výskumu zistiť aká je samosprávna politika regiónov a miest na Slovensku voči mládeži so zameraním na neformálne vzdelávanie, participáciu, informovanosť a dobrovoľníctvo.

Koncepcia a úlohy výskumu boli vymedzené v dvoch úrovniach a sústredené do viacerých rovín.

Prvú úroveň výskumu predstavovala mládežnícka politika v sledovaných oblastiach na úrovni vyšších územných celkov. Druhá úroveň bola zameraná na mládežnícku politiku miest.

V oboch úrovniach sme mládežnícku politiku sledovali v rovine koncepcnej, rovine realizácie, podpory a spolupráce. Vo všetkých rovinách sme sa snažili zachytiť hodnotenie z dvoch strán. Jednu stranu predstavoval pohľad predstaviteľov samosprávy na politiku, ktorú vo vzťahu k mládeži vyššie územné celky a mestá realizujú. Druhú stranu predstavoval pohľad mládežníckych lídrov a líderiek, respektíve zástupov a zástupkyň organizácií pracujúcich s mládežou.

Vo výskume sme vychádzali z nasledovných hypotéz:

H1 Predpokladáme, že v rovine koncepcnej sa regionálna i miestna politika vo vzťahu k mládeži zameriava skôr na „tradičné“ oblasti (t.j. formálne vzdelávanie, školstvo, sociálne služby, šport, kultúra) ako na oblasti neformálneho vzdelávania, participácie, informácií a dobrovoľníctva.

H2 Predpokladáme, že v začlenení mládeže do spolurozhodovania o mládežníckej politike budú rozdiely vzhľadom na veľkosť miest (počet obyvateľov) v prospech väčších miest.

H3 Predpokladáme, že v komisiách venujúcich sa práci s mládežou budú prevažovať zástupcovia/kyne volenej samosprávy a mestských úradov nad zástupcami/kyňami MVO pracujúcimi s deťmi a mládežou a mládeže.

H4 Predpokladáme, že v samospráve prevažuje finančná podpora projektov práce s mládežou nad inými formami podpory.

H5 Predpokladáme, že samospráva bude hodnotiť úroveň spolupráce s mládežou v oblasti mládežníckej politiky pozitívnejšie ako mládežnícki lídri.

2.2 Metodika výskumu

Pri zbere empirických údajov sme využili viacero metód. Za účelom analýzy koncepcnej roviny mládežníckej politiky VÚC a miest sme využili metódu obsahovej analýzy koncepcných materiálov miest a samosprávnych krajov týkajúcich sa mládeže a rozvoja miestnej samosprávy.

Informácie o mládežníckej politike regiónov sme zisťovali prostredníctvom pološtrukturovaných rozhovorov s pracovníkmi a pracovníčkami úradov samosprávnych krajov poverených oblasťou práce s mládežou a so zástupcami a zástupkyňami regionálnych rád mládeže.

Informácie o mládežníckej politike miest sme zisťovali prostredníctvom dotazníka, ktorý sme v spolupráci s Úniou miest Slovenska administrovali mailom a poštou. Pre zvýšenie návratnosti dotazníkov sme po prvom termíne zaslania dotazíkov opätovne požiadali o vyplnenie potrebných údajov mailom a telefonicky. Za účelom zistenia názorov mládežníckych lídrov na mládežnícku politiku miest, v ktorých pôsobia, sme zrealizovali

s touto cieľovou skupinou pološtrukturované rozhovory. Rozhovory realizovali študenti a študentky PF UMB, ktorí/ktoré boli dopredu zaškolení/zaškolené a inštruovaní/é.

Na spracovanie empirických údajov sme použili metódy kvantitatívnej analýzy. Zo štatistických metód sme použili jedno a viac–cestnú štatistiku (výpočet priemeru, strednej odchýlky, koeficientu variácie, mediánu, percentilov). Na zisťovanie významnosti rozdielov medzi sledovanými premennými sme použili neparametrické testy Wilcoxon a Kruskal-Wallis ANOVA. Vzťahy medzi kategóriami sme skúmali pomocou kontingenčných tabuliek a testovať testom nezávislosti (χ^2 test). Pre zisťovanie korelačných vzťahov sme využili výpočet koeficientov podľa Pearsona a Spearmanna, významnosť korelácie budeme testovať t-testom.

Hodnotu pravdepodobnosť prijatia nulovej hypotézy označujeme p a uvádzame ju v zátvorke ($p=0,000$). Ak je táto hodnota menšia alebo rovná ako hodnoty štandardne používaných hladín významnosti (0,05, 0,01, 0,001), budeme túto hodnotu označovať adekvátnym počtom hviezdíčiek, teda ak $p \leq 0,05$ označujeme*; $p \leq 0,01$ označujeme **; $p \leq 0,001$ označujeme ***. V celej práci ju ďalej uvádzame v zátvorkách, napr. ($p=0,023^*$) a chápeme vo význame „na hladine významnosti 0,05“.

Pri kvalitatívnej analýze sme použili metódu kauzálnej analýzy, syntézy, komparácie, abstrakcie a generalizácie. V závere sme zhrnuli výsledky výskumu a vyvodili odporúčenia pre prax.

2.3 Výskumná vzorka

Základný výskumný súbor na úrovni mládežníckej politiky vyšších územných celkov tvorili:

- zamestnanci a zamestnankyne úradov samosprávnych krajov poverení/é oblasťou práce s mládežou (1 zástupca/kyňa za 1 kraj)
- pracovníci a pracovníčky Krajských rád mládeže (1 zástupca/kyňa za KRM)

Podľa územného členenia SR sme samosprávnú politiku vo vzťahu k mládeži sledovali v nasledovných krajoch:

- Bratislavský samosprávny kraj so sídlom v Bratislave,
- Trnavský samosprávny kraj so sídlom v Trnave,
- Trenčiansky samosprávny kraj so sídlom v Trenčíne,
- Nitriansky samosprávny kraj so sídlom v Nitre,
- Žilinský samosprávny kraj so sídlom v Žiline,
- Banskobystrický samosprávny kraj so sídlom v Banskej Bystrici,
- Košický samosprávny kraj so sídlom v Košiciach,
- Prešovský samosprávny kraj so sídlom v Prešove.

Vo výskume sa nám podarilo osloviť na úrovni VÚC celý plánovaný výskumný súbor. Prvú výskumnú vzorku tvorilo celkovo 16 respondentov a respondentiek, z toho 8 pracovníkov a pracovníčok úradov samosprávnych krajov a 8 zástupcov a zástupkyň KRM. Na úrovni VÚC sme analyzovali s

Základný výskumný súbor na úrovni mládežníckej politiky miest tvorili:

- zamestnanci a zamestnankyne mestských úradov poverení/é oblasťou práce s mládežou (1 zástupca/kyňa mesta)
- mládežnícki lídri pôsobiaci v mestách v práci s mládežou (1 zástupca/kyňa mesta)

Podľa územného členenia SR zámerom výskumu bolo analyzovať mládežnícku politiku v celkovom počte 138 miest SR.

Empirické údaje vo vzťahu k mládežníckej politiky miest sme získali celkovo z 80 miest, čo predstavuje: 57,97 percentnú návratnosť dotazníkového šetrenia.

1.4 Použitá literatúra

Akčný plán politiky mládeže na rok 2007. Bratislava: Vláda SR, 2007.

Biela kniha Európskej komisie Nový impulz pre európsku mládež. Luxembourg: European Communities 2002. ISBN 92-894-2189-4

Európska charta o participácii mladých ľudí na živote obcí a regiónov. Rada Európy, 2003.

Implementácia Európskeho paktu mládeže na podmienky Slovenskej republiky a jej začlenenie do stratégie konkurencieschopnosti SR do roku 2010. Bratislava: MŠ SR, 2006.

Koncepcia štátnej politiky vo vzťahu k deťom a mládeži do roku 2007. Bratislava: Iuventa 2002.

Macháček, L. Kapitoly zo sociológie mládeže. Trnava: UCM, 2002. ISBN 80-89034-18-7

Mládež na krídlach alebo Princípy medzinárodnej práce s mládežou. Bratislava: Iuventa: 2001, ISBN 80-88893-72-0

Miháliková, J. – Jambrichová, J. – Hanečáková, M.: Čítanka pre samosprávy. Mládežnícka politika na miestnej úrovni. Bratislava: Iuventa, 2005. ISBN 80-8072-043-6

Nižňanský, V.: Verejná správa na Slovensku. Bratislava: Úrad vlády SR, 2005. ISBN 80-969459-4-7

Ondrejko, P.: Globalizácia a individualizácia mládeže. Bratislava: Veda, 2002. ISBN 80-224-0689-9

Sobihardová, L.: Národná správa o politike mládeže v SR pre Radu Európy. Bratislava: MŠ SR, 2005.

Škultéty, P.: Verejná správa a správne právo. Bratislava: PF UK, 1995. ISBN 80-7160-034-2

Časopisy: Verejná správa, Mládež a spoločnosť, Sociálna politika a zamestnanosť

www.civil.gov.sk

www.eurodesk.sk

www.icm.sk

www.iuventa.sk

www.minedu.sk

www.mladez.sk

www.vyskummladeze.sk